

Mădălina Iacob

COROANA ROMÂNĂ
Istorie și contemporaneitate
(Caiet de seminar)

INSTITUTUL EUROPEAN
2024

Cuprins

- Introducere / 7**
- I. Temă introductivă (arborele genealogic, cronologie) / 9**
- II. Carol – Elisabeta / 17**
- III. Ferdinand I și Regina Maria a României / 31**
- IV. Carol al II-lea / 47**
- V. Mihai I al României – Ana, Regina României / 55**
- VI Reședințe regale din România / 63**
- VII. Sărbători la Casa Regală / 73**
- VIII. Însemnele regale – simboluri regale / 77**
- Bibliografie / 87**

I. Temă introductivă (arborele genealogic, cronologie)

A problematiza diferitele forme de guvernământ ce au existat în spațiul european, cu precădere în România, este un factor imperios necesar pentru buna și corecta înțelegere a funcționării unui stat. Cunoașterea istoriei și a trecutului, desigur, este un alt subiect important pentru orice domeniu, dar cu precădere pentru o serie de cursuri propuse de către domnul lect. univ. dr. Alexandru Jădăneanț. Asemenea profesorului, multe personalități din mediul academic au ridicat problema discutării și analizării trecutului, în beneficiul tinerilor. A inventaria faptele istorice – uneori remarcabile, alteori mai puțin remarcabile – nu este neapărat ceea ce ne-am propus, dar a discuta, analiza, compara și a schița trecutul reprezintă un excelent demers pentru a înțelege și a analiza prezentul și, de ce nu, viitorul. Desigur, există istorici mult mai de seamă care o pot face cu o pricepere desăvârșită și poate chiar din perspectivă exhaustivă. În schimb, acest seminar își propune să aplice informațiile studiate și analizate pentru o mai bună înțelegere.

Ceea ce este de reținut, ca o primă idee, ar fi ce este aceea o formă de guvernământ. Ne vom îndrepta atenția către unul dintre autorii contemporani care a definit forma de guvernământ ca fiind „modul în care sunt constituite și în care funcționează autoritățile statului, raportându-ne, în mod special, la relația dintre șeful de stat și parlament”¹. Desigur, acesta nu este singurul care propune o definiție a formei de guvernământ, acest subiect prezentând un adevărat interes încă din Antichitate (v. Platon, Aristotel, Kant, Rousseau etc.). Cu toate acestea, ce aflăm este că vorbim despre

¹ Ștefan Deaconu, *Instituții Politice*, ediția a III-a, revizuită și adăugită, ed. C.H.Beck, București, 2017, p. 75.

stat prin prisma relației directe a parlamentului cu șeful de stat. Hans Kelsen consideră că statul nu poate fi altceva decât un sistem de norme juridice, o ordine juridică, o comunitate instituită prin drept. Statul nu poate exista în afara dreptului și nici invers.

Așadar, se conturează o primă idee esențială cu care vom opera în cele ce urmează. Dacă ne gândim la cât de esențial este pentru societate să definim forma de guvernământ, ne vom da seama că din punct de vedere istoric, a vorbi despre stat înseamnă a vorbi atât despre conducătorii săi, cât și despre cei conduși. Desigur, de aici putem porni într-o călătorie infinită, dar ne vom restrânge aria la tipurile de monarhii cunoscute.

Așadar, tot autorul menționat propune pentru discuție patru tipuri de monarhii: absolută, constituțională, parlamentară dualistă și, nu în ultimul rând, contemporană².

Poate cea mai elementară formă de a defini monarhia este aceea a desemnării șefului de stat, pe baze ereditare sau pe viață, afirmă Ștefan Deaconu, o spun dicționarele și inclusiv cunoașterea comună atestă faptul că prima caracteristică a unei monarhii este această ereditate. Bineînțeles, discuțiile sunt ample asupra acestui subiect. Este bine ca regele ales să fie ales pe viață și pe cale ereditară? Trebuie să ne oprim câteva momente pentru a nota faptul că a governa pentru binele celor bogați (oligarhie) sau pentru binele celor săraci (demagogie) se împotrivesc ideii de stat al bunăstării, adică un stat care reușește să satisfacă nevoile majorității. În momentul în care puterea este deținută de o singură persoană, care conduce pentru propriul interes, cădem pradă a ceea ce specialiștii numesc tiranie. Este o persoană născută într-o familie de regi potrivită să conducă? A fost, mai este nevoie de o lege precum Legea Salică (Pactus Legis Salicae)? Astfel lansăm următorul exercițiu de imaginație către studenți: Ce calități trebuie

² *Idem*, p. 76.

să îndeplinească un lider? Dar un rege? Pot fi valori precum loialitatea, patriotismul, seriozitatea invocate în acest context? Pentru a duce mai departe exercițiul, să ne imaginăm care sunt trei dintre cele mai importante calități pe care un lider ar trebui să le dețină. Făcând abstracție de Constituția României, cum putem schița portretul unui lider? Unii precum Lucian Boia, istoric de excepție, vor arăta imaginea lui Carol I, Neagu Djuvara își va îndrepta atenția către Ferdinand I sau Regina Maria a României. Așadar, depinde de unghiul din care privim problema, cert este că un lider, indiferent de statutul pe care îl are, este nevoie să îndeplinească o serie de criterii: carismatic, școlit, vizionar, credincios, patriot, bun, darnic, jurist, sufletist, familist, bogat etc. Lista poate continua la nesfârșit, dar cert este că, uitându-ne în urmă, dintr-o perspectivă a domeniului relațiilor internaționale, avem șansa să observăm în istoria României (așa cum o cunoaștem noi acum – cu delimitările de rigoare) o țară care a cunoscut o scurtă perioadă monarhică. Având patru regi, România nu a dus lipsă de exemple care să ne întărească ideea despre ceea ce ne dorim de la un lider. Povara de a conduce ar trebui să aparțină celor care nu doresc să o facă, este o idee pe care o auzim destul de des. Însă ce facem cu cei născuți pentru a face acest lucru? Sunt aceștia pregătiți să o facă doar pentru că scopul sarcinii a fost de a naște viitorul rege? Un răspuns simplu nu există, însă vom porni de la prezumția că nu. A atribui unei persoane care încă nu a fost născută această povară *avant la lettre* nu schimbă cu nimic regulile jocului. Odată născut într-o familie de acest rang, te afli în situația de a te pregăti toată viața pentru această poziție care deseori, vine cu încercări pe care nu ni le putem imagina. Sau o putem face din scurtele mărturii pe care le avem la dispoziție (diferite jurnale, scrisori). Așadar, ne întoarcem la o idee aproape arhaică a importanței educației în ceea ce privește nașterea unui lider. Avem destule dovezi în spațiul românesc despre aceste cazuri: Regele Ferdinand

care a fost crescut într-o astfel de atmosferă, Regele Mihai, Regele Carol, Regina Elisabeta, Regina Maria sau chiar Custodele Coroanei – Majestatea Sa Margareta.

Există două forme de guvernământ unanim acceptate: republica și monarhia. Acestea, de-a lungul istoriei au suportat diferite modificări, adăugiri, ajungându-se ca în ziua de astăzi să predomine republicile democratice.

În cadrul acestui curs ne-am propus să ne concentrăm atenția asupra a patru regi ai României:

- Carol I – Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig von Hohenzollern-Sigmaringen (1866-1914)
- Ferdinand I – Ferdinand I de Hohenzollern – Sigmaringen (1914-1927)
- Carol II-lea – Principe de Hohenzollern – Sigmaringen (1930-1940)
- Mihai I – Principe al României (1927-1930, 1940-1947).

Pentru a putea discuta despre aceștia, desigur că vom vorbi și despre partenerile lor, care deseori au dat dovadă de feminitate și feminism fără a articula fenomenul. Poate părea ciudat. Cum o regină, a cărei menire este să-și urmeze soțul și să-și îngrijească poporul, să poată deveni prin diferite acțiuni o militantă pentru drepturile femeilor. Acest lucru a avut loc cu precădere în timpul domniei lui Ferdinand I, când soția sa, Regina Maria, a întreprins diferite acțiuni fără a le numi ca fiind parte din această luptă a egalității de gen.

Ce propunem studenților este ca acest îndrumător să reprezinte o interacțiune cu sistemul de guvernare care a existat în România – monarhia, care este prin excelență un exemplu de bune practici și până la urmă o instituție cu îndelungată tradiție atât în spațiul românesc, cât și în cel european. Este cunoscut ca fiind cel mai vechi sistem de guvernare și tocmai din acest considerent venim cu propunerea către studenți să analizăm în baza istoriei, a

relațiilor internaționale și a științelor politice schimbările pe care aceasta le-a produs în România. Este necesar să apelăm la istorie și să înțelegem faptul că România de astăzi, așa cum o înțelegem și o vedem noi, este un produs al tuturor celor care au participat la guvernarea sa, indiferent că vorbim despre republică sau monarhie. Mai mult, statul român poate fi văzut ca un cumul de ideologii, sisteme de guvernământ, multipartitism, monopartitism sau parlamentarism.

Să ne îndreptăm atenția către o paralelă între monarhia absolută și cea contemporană. Caracteristica principală a monarhiei absolute este faptul că reprezentantul său este trimisul lui Dumnezeu pe pământ. Este o idee puternic înrădăcinată în monarhiile absolute ale secolelor XVI-XVII. Astfel se pune problema: dacă regele este trimisul lui Dumnezeu pe pământ, care sunt caracteristicile și valorile pe care acesta le are? Vorbim despre ideea de perfecțiune, vorbim despre dreptate, loialitate, iubire față de patrie și oamenii săi?

Pentru a înțelege mai clar la ce se face referire să analizăm jurământul Principelui Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen din data de 10 mai 1866, discurs ținut în limba franceză:

Jur de a păzi legile României: de a menține drepturile sale și integritatea teritoriului... Ales în mod spontan de către națiune, Prinț al României, mi-am părăsit fără ezitare patria și familia, pentru a răspunde apelului acestui popor; care mi-a încredințat destinele sale. Punând piciorul pe acest pământ sfânt, am devenit român. Acceptarea plebiscitului îmi impunea, o știu, sarcini importante; sper că îmi va fi dat să le aduc la îndeplinire. Vă aduc o inimă credincioasă, intenții curate, o voință hotărâtă de a face bine, un devotament fără limită față de noua mea patrie și un respect de nezdruncinat pentru legi...Astăzi cetățean, mâine, dacă trebuie soldat, voi împărți cu voi cele mai bune și cele mai rele...Din acest moment totul este comun între noi, credeți în

Mine, precum Eu cred în voi – Doar Dumnezeu poate ști ce va rezerva viitorul patriei noastre – Din partea noastră să ne mulțumim să ne facem datoria! Să ne întărim prin înțelegere, să ne unim forțele, pentru a fi la înălțimea evenimentelor! Providența care a condus pe Alesul vostru până aici și care a înlăturat toate obstacolele de pe drumul meu nu va lăsa neterminată opera sa! Trăiască România!³

Pentru a ne raporta la tema noastră, la o atenție sortită asupra discursului putem observa că sunt invocate diferite valori: intenții curate, voință, hotărâre, devotament, respect, credință etc. Mai mult, acesta ne relevă importanța pe care orice conducător o evocă în ceea ce privește oamenii și legile pe care urmează să le respecte. Așadar, este posibil să schițăm un portret moral al viitorului rege al României doar analizând discursul acestuia? Sau chiar al familiei Hohenzollern?

În România, așa cum menționam, au existat patru regi. În capitolele ce urmează vom detalia activitatea acestora și impactul în contemporaneitate pe care aceștia le au. Să aruncăm o privire asupra arborelui genealogic al Familiei Regale a României:

³ Discursul Principelui Carol I, extras din *Memoriile Regelui Carol I al României*, vol. I *De un martor ocular, 1866-1869*, editura Scripta, București, 1992.

